

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پہلاں دی سٹ

ملک ناصر داؤد

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

پہلاں دی سٹ	-----	نام کتاب
ملک ناصر داؤد	-----	مصنف
ہندکو افسانے	-----	موضوع
پروفیسر یحییٰ خالد	-----	کمپوز کاری
ثاقب حسین	-----	ٹائٹل
مارچ 2016ء	-----	اشاعت
محمد ضیاء الدین	-----	اہتمام اشاعت
(جزل سیکریٹری، گندھارا ہندکو اکیڈمی)		
F.5/17	-----	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
200/- روپے	-----	قیمت
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ پشاور	-----	پرنٹنگ
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	-----	مطبع
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	-----	ملوئیس واپتہ
آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور		
978-969-9323-58-4	-----	ISBN No.

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدھرہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

Ph: 091-9218164-5

www.gandharahindko.com

انتساب

آنپڑی

بے بے

دے ناں جنہاں ہندکوزبان دی لوری سنڑائی تے

ہندکونال تعارف ہوآ

انہاں دی وجہنال ہندکومیری ماں بولی بنڑی

تعاون دانکرہ

محمد ضیاء الدین
پروفیسر یحییٰ خالد
پروفیسر رستم
سید لقمان شاہ
جمال ملک
وجاہت علی

فہرست

(ج)	آنپڑیں گل بات	1
(ج)	تبصرہ	2
1	عید مہارخ	3
5	پچھلے پیر	4
8	پھلاں دی سٹ	5
13	لوی گرے	6
17	ایڈوچر	7
21	چودھویں دا چن	8
26	قاضی صیب	9
30	سنی لکڑ	10
33	شہید کابلی	11
36	اندرجی سٹ	12
42	آخری سچ	13
48	قینچی	14
52	بدعا	15
56	پہلا خط	(16)

آپڑیں بارے گل بات

میری پیدائش دسمبر 1964ء حویلیاں پنج ہوئی۔ ماڈرن دی مہربانی جے انہاں غریبی پنج بی سکول کالج چھکھیا۔ سب توں پہلے جہڑی کتاب تھ پنج آئی اوہ مسیتی دا قاعدہ ایہا۔ گورنمنٹ سکول دی پہلی کتاب ہنڑی یاد اے۔ اس دی نظم ”ثریا کی گڑیا تھی چھوٹی بہت“ سارے مل کے شوق نال پڑھنے ایسے آں۔ خدارحم کرے انہاں استادان تے جہاں تھ لپڑ کے قلم نال لکھو اس سکھایا۔

ہائی سکول پنج بزم ادب دا ہفتے پنج ہک پیریڈ ہوندا ایہا۔ لائبریری بچوں کتاباں دتیاں جلدیاں ایہاں۔ میرے نانا دے کہار نوائے وقت اخبار آندا ایہا جس پنج ادارتی صفحے پنج ہک جن دیودی کہانزی قسط وار چھپدی ایہی۔ اُساں بڑے شوق نال پڑھدے ایسے آں جس دی وجہ نال ادب دی گلی پنج آئے۔ بچیاں دے رسالے تے فرجاسوسی کہانزیاں خوب پڑھیاں اُس دور پنج ریڈیو نواں آیا تے اٹھ بجے دیاں خبراں توں بعد کہانزی سنڑائی جلدی ایہی۔ جہڑی بڑے شوق نال سنڑدے ایسے آں۔ ٹی وی آیا تے ڈرامہ دیکھوئیں دا شوق ہويا۔ نیلام گھر پنج شعراں دا مقابلہ ہوندا ایہا جساں سنڑ کے شعر و شاعری دارجان ہويا۔ حویلیاں کالج پنج صوفی عبدالرشید تے مرحوم صادق زاہدی شاگردی کیتی ایہٹ آباد کالج دی لائبریری لکھوئیں پڑھنے دے شوق آں اگے بدھایا۔ ایم اے کر دیوں سنکیاں دی محفل شعر و شاعری دے حوالے نال ہوندی رہتی۔

گورنمنٹ صوابی پنج پوسٹنگ ہوئی تے فرنیئر پوسٹ پنج مدیر دے ناں خط چھپیا تے بہوں خوشی ہوئی۔ ایہہ سلسلہ چلدا رہیا تے گل مضمون تک جمل بچھی۔ ہری پور ٹرانسفر ہوئی تے پروفیسر محمد فرید ہند کوآلے پاسے موڑیا۔ ہک مقامی اخبار پنج کالم لکھو اس شروع کیتا۔ پروفیسر تگھی خالد اس صفحے دے آہری ایسے۔ کالم دا ناں ”گل ایہہ دے“ ایہا۔ قومی اخباراں پنج مضامین بی نالو نال چلے رہیے۔ حویلیاں دی ادبی تنظیم ”قلم کارواں“ نال جوڑ ہويا تے شاعری بلکہ تگ بندی ہوندی رہتی۔ اُس تنظیم دے صدر مرحوم ڈاکٹر محمد رفیق دا میری شاعری بارے تبصرہ اتھے لکھو اس مناسب عینھ۔ اُسی آپ ای سمجھ جلو۔ محمود غزنوی دیاں حملیاں آلی گل اسی بی ہمت نہ ہارے تے حملے جاری رکھے تے ہنڑ تانڑوں جاری نے۔

ریڈیو پاکستان ایہٹ آباد نال وابستگی اے۔ میرا لکھیا ہويا ہک ڈرامہ ”سیف الملوک“ آن ایئر ہويا اے۔ کے ٹوٹی وی ایہٹ آباد کول میریاں کجھ کہانزیاں پئی دیاں نے دینجو کے بڑدے۔ روزنامہ ”آج“ نال بی یارانہ ریہا کافی عرصے تک کالم ”سرگوشیاں“ چھپدا رہیا۔ راولپنڈی توں ادبی رسالہ ”کہکشاں“ نال

تے مانسہرہ توں سد ماہی رسالہ ”شعر و سخن“ نال سنگی بڑے دے آں۔ اردو افسانے تے ہلکے پھلکے مزاحیہ مضمون شائع ہوندے رہندے نے۔

ہندکو افسانیاں دی کتاب ”پہلاں دی سٹ“ میری پہلی باقاعدہ کتاب اے۔ پروفیسر یحییٰ خالد دی محبت حوصلے تے رہنمائی بغیر ایہہ کم ممکن نینھ ایہا۔ اس کتاب دے ہک افسانے ”ایڈونچر“ اُتے میرا ہک ناول لکھنیں دا ارادہ اے۔ اگے جو اللہ آں منظور۔

پروفیسر ناصر داؤد۔

حویلیاں کینٹ۔

ہندکوئچ افسانے دے خدوخال

گہانڑیں ہندکو دے مزاج بچ رچی بسی دی اے۔ اسی کدے ہندکو ادب دا اوہ حصہ دیکھاں جیہڑا سیدہ بسینہ اسان تانڑیں پچھیا اے تے اسی دیتخنے آں جے اس بچ گہانڑیں دا یک بڈا حصہ اے۔ گہانڑیں اسان کول شعراں بچ وی اے جنجو سیف المملوک بدیع الجمال، یوسف زلیخاں، رسالہ ہرنی، تے ہور بہوں ساریاں گہانڑیاں تے ایہہ اسان کول نثر بچ بی اے جس طرحاں گنجے تے بلانی دی گہانڑیں، دوواں پرہاواں دی گہانڑیں جنہاں بچ ہک ساؤ دے دووا سوٹے مار۔ اسے طرحاں بہوں ساریاں گہانڑیاں جنہاں بچ شہزادے ہیر و ہوندے نے تے کانڑیں راگس ولن ہوندے نے۔ پرا ایہہ گہانڑیاں کسے کولوں لکھیاں نیٹھ جُل ہکیاں۔ اس ویلے تانڑوں ایہہ بسینہ بسینہ ای بیاناں تریاں نے۔ چڑی تے گائیں والی گہانڑیں یا لیلو تے گڈے والی گہانڑیں۔ دیتخیاں جُلے تے اسان دا کلاسیکی ادب انہاں گہانڑیاں نال تے پہریا دے۔ اسان ایہہ گہانڑیاں اپڑیاں ماواں دادیاں کولوں سُٹو یاں تے ہے نے پر اسان بچوں کدے کسے آں ایہہ خیال نیٹھ آیا جے انہاں کاغذاں دیاں کہوڑیاں تے بلہاواں جے ایہہ وی اس طرحاں محفوظ ہووڑے جے اسان دے اج دے بچے جیہڑے ٹی وی، ریڈیو تے انٹرنیٹ دی پیداوار نے اوہ انہاں گہانڑیاں دا ہرو توجہ دیوڑے۔ گہانڑیں ہنڑ سینیاں بچوں نکل کے کاغذاں داہر آندی تے پئی ہے وے پر اوہ اُس لہجے تے اُس مزے کولوں نکل گئی اے جیہڑا اسی اپڑیاں ماواں دادیاں دی کچھاں مُنڈھ بہہ کے یا انہاں دے کبھی نال لیٹ کے کولوں کھندے ایہے آں۔ اج گہانڑیں اپڑیاں ساڑوی کٹھا کھندے تے اوہ اسان دی رہتل کولوں وی نکھڑی دی نظری آندی اے۔ اسی لوک ہنڑ کیوں جے شہراں داہر نکل آئے آں اس کیتے اسان ”گڈے تے اُس ماسی دی گہانڑیں جس دی کٹوی روز گڈ کھالے اپڑیاں مونہہ اُس دی ٹھیکری نال پونجدا ایہا“ بچ اوہ لطف نیٹھ آندا جیہڑا اسی گڈاں تے کتیاں دی نس بچ آں اپڑیاں اکھیاں نال دیتخدے ہوندے ایہے آں۔ اس کیتے جے اج اسان دیاں جاتکاں ایہہ وی پتہ نیٹھ جے گڈ ہوندا کیہا جیا اے تے اوہ کجو گرائیں بچ آکے تے لگڑیاں کھا ویندے۔ ایہہ اسان دی کلاسیک اے تے اسان محفوظ ہووڑاں چاہی دے۔ اج دی گہانڑیں پڑھیاں لٹیاں جاتکاں گڈیاں دے چوہیر پھر دی اے۔ انہاں دی رہتل جیہڑی اُس پڑانڑیں ہندکو معاشرے کولوں بالکل ای نکھڑی اے۔ اج جاتک ٹی وی تے ڈرامے دیتخدے نے۔ فیس بک تے اپڑیاں دورے دیاں ہانڑیاں نال کھرے بچ پٹھویوں دیوں گلاں کردے تے اپڑیں خیالات دا تبادلہ کردے نے۔ اس کیتے اج گہانڑیں

وی اپڑاں مونہہ مہاندر ابدل اکہدے۔ ہنز کوئی ادھر اپہایا کسے ڈینڑاں ”کے لشکیندی کے مشکینڈی“، ”ہنز آخدا۔ ہنز تے گہانڑیں دا کوئی ہیرو نہ پیدل ٹردے تے نہ کہوڑیاں ڈراندے۔ ہنز کاراں تے جہازاں دا زمانہ اے تے ہنز کہا رکھا رنکے لگے دے نے اس کر کے گوریاں دو دو کہڑے چا کے پاڑیں وی ہنز پھردیاں انہاں شہری گہانڑیاں دا موجود اتھے اسوں کول پروفیسر کے کے احوال اے تے اُس دے نقش قدم تے ٹرٹیش آلیاں بچوں ہک بڈاناں پروفیسر ناصر داؤد دا اے۔ ہنز کوئی ہک خوشحالی تے ایہہ وے بے جدوں اس کاغذ ان کتاباں دا رُخ کیتے تے اُساں بہوں پڑھے لے دیاں لوکاں نال واہ پیا اے تے اُنہاں دیکھد یوں دیکھد یوں اس دیاں زلفاں سوار کے تے کسے جائی جُل پچائی اے۔ ناصر داؤد ہنز کوئی جدوں کم شروع کیتا تے اوہ ہک کالم نگار دی حیثیت نال آیا۔ اُس دا کالم ”گل ایہہ وے“ بہت ای پسند کیتا گیا جس بچ اُس نے گلی محلے تے فرمٹے دیاں مسلیاں اپڑی زبان بچ اجاگر کیتا تے خوبصورت نثر دی مٹو یاد رچی جیہڑی آؤنیں والے ہنز کوئی کھاریاں دی رہنمائی کرسی۔ اُس دے کالماں ہنز تانڑوں کتابی شکل اختیار کیتا کرکے جس بچ اسوں دی ”ہزارے والی“ دا بہوں بڈا ہتھ اے۔ آؤنیں دا مطلب ایہہ بے اسوں نہ تے کبھیوں کوئی مالی تعاون ملدے تے نہ اسی خود اتنے پھنے خان آں بے اسی اپڑیاں کتاباں چھاپ کہناں۔

جاں تک ناصر داؤد دیاں افسانیاں (گہانڑیاں) دا تعلق اے تے ایہہ بغیر کسے ڈرے دے آخیا جُل بکدے جے اس دی افسانیاں دی طرز اُس دی اپڑیں اے۔ اوہ اردو افسانے آں پڑھداتے ہے وے پر اُس کولوں کوئی ادھار ہنز منگدا۔ اوہ اپڑیاں افسانیاں بچ اپڑیں اس رہتل آں جیہڑی اسوں دی شہراں نے اسوں سکھائی اے اُسے دا پرچار کردا نظری آندے۔ اوہ پرانویاں گہانڑیاں کولوں وی فیدہ آٹھاندے پر اُنہاں وی اوہ نوئیں چیزے لوانداسی ہوندے۔ قینچی، پچھلے پھر، تے ایہا جیاں دویاں گہانڑیاں میرے آؤنیں دی تائید کرسن۔ گرانواں دے معاشرے بچوں نکل کے اسی شہراں بچ تے آگے آں پر اسی گرائیں دیاں رسماں رواجاں چھوڑ نہ سکے۔ اس بچ اسوں دی ذات پات دی تقسیم تے امیری غریبی دا فرق کہت ہنز ہک افسانہ قاضی صیب اس دا بہوں ای چچھا تجزیہ کردا سکی ہوندے۔ افسانیاں بچ تر بچے دارواج تے ہے ای اے پر اسوں دا ناصر داؤد اُس پاسے جلد اتے ہے وے پرا تھے وی اوہ اپڑیں رہتل تے اُس دے رسماں رواجاں کولوں جان چھڑاند نظری ہنز آندا۔ اُس دا افسانہ لوسی گرے ولیم ورڈو تھ دی نظم تو متاثر تے آخیا گیا اے پر سارا تانڑاں بانڑاں اپڑیں کولوں ای کہدا دے۔ اس کر کے اسی اسوں ماخوذ وی نہ آخ بکدے۔ افسانے دی زبان کدے کدے کجھ زیادہ ای مولویا نہ ہوویندی اے۔ افسانے بچ اوہ تے موڑ آندے نے جیہڑے افسانے دی تکمیل تے پورا اُتر دے نے پر کدے کدے اوہ افسانے آں اس طرحاں توڑ لاندے جے اوہ ہک گہانڑی ہنز ویندی اے۔ افسانے توڑ اس طرحاں ہونوواں چاہی دے جے اُس بچ سسپنس برقرار رہوے پر

ناصر کدے کدے اس گل دا خیال رکھدا نیٹھ سہئی ہوندا تے افسانے دا توڑ اس طرحاں کردے جے اُس بچ افسانے دا سہنس نیٹھ رہندا۔ گل اس طرحاں توڑ لگدی اے جنجوا ایہہ گہانڑیں ہووے۔ فروی اسی آخ کھنے آں جے ناصر گہانڑیں پا ہلدے۔ ناصر نانیاں دادیاں آلی گل اپڑئیں افسانے دے ہیر و آں لگا نیٹھ چھوڑ دا۔ پر افسانے تے گہانڑیں بچ ایہا ای فرق اے جے ہکی دا (یعنی گہانڑیں دا) اخیر مکمل ہوندے تے اُس بچ تریہہ نیٹھ رہندی۔ راہے اُتے تے تریہہ رہندی اے پر توڑ بچ کے ساری گل مک جاندی اے تے گہانڑیں دے اخیر بچ شہزادہ کانڈئیں راگس کولوں جت جلدے پر افسانے بچ گل مکدی نیٹھ ہوندی۔ سنی لکڑا البتہ افسانے دیاں ساریاں ضرورتاں پوریاں کردے۔ ناصر دے افسانے بچ اسماں ہندکو افسانہ باہدے داہر جلد ا دسدے۔ جے ایہہ کم اس اگے ٹوریا تے ناصر بک کامیاب ہندکو افسانہ نگار ہوسی۔

پروفیسر یحییٰ خالد

کیہال، ایبٹ آباد